

barangolásaim egyetlen eredménye az a dühöngő gyűlölet, amely elfog minden ellen, ami csak közeljár az orosz kommunizmushoz. Nem is tagadom, ez a csalódott szerelmes gyűlölete.»

Könyvének Oroszországról szóló része csak 82 oldal. — Sajnos — mondjuk, amikor idáig értünk az olvasásban, mert szerettünk volna még több részlettel megismerkedni. De a szerző alaposan megismerte a «rendszert», tudja, hogy nyíltsága bajba sodorhatná azokat az embereket, akikkel érintkezett s ezért sok dolgot elhallgat. Hiszen így is történik, hogyha kijön valamelyik munkásnak vagy parasztnak a házából, nyomban megjelenik ott valamelyik szovjethivatalnok és szóról-szóra kifaggatja az illetőt beszélgetésük felől. De ennek ellenére is mélyreható, eleven képét kapjuk a szerencsétlen orosz népnek, amely már csak a pálinka butító mámorában bírja elviselni a kétségbejuttató életet.

Oroszországból Japánba menekül, a piszok után a tisztaság országába. Itt is a nép között él jóideig és hatvan oldalon olyan intím és szeretetteljes képet kapunk a japánokról, amely meggyőzőbb Imaoka háromszáz oldalánál. Általában véve, Johann előadása igen ötletes. Számtalan élménye közül mindig azt mutatja meg, amely a legtöbb embert érdekelheti, de egyben jellemző is arra a népre, amelyről beszél. Így ismertet meg Hongkonggal, Szingaporéval, Szumátrával is. Humor, a tipikus német humor, amely Benedek Marcellné találó fordításban kitűnően érvényesül. A világ körül című Dante-sorozatnak ez talán eddig a legsikerültebb könyve. *m—gy.*

Szenteleky Kornél : Isola Bella. Regény. (Erdélyi Szépmíves Céh, Kolozsvár, kiadása.) Mintegy tíz évvel ezelőtt olvastam a szerző első regényét: «Kesergő szerelem» volt a címe. Az az emlékem maradt róla, hogy roman-

tikus líráját Krudy Gyula virágos kertjében szedte. Mostani regénye lényegesen más. Nem tudom, hogy a «Kesergő szerelem» és az «Isola Bella» között irt-e egyéb hosszabblélegzetű munkát. Az irodalom mindig nagy lelki ügye volt. Az elmúlt évtizedben sokat buzgólkodott a délmagyarországi írók egyesítésén és megszűnéséig szerkesztette a «Vajdasági Írás» című revút.

Szenteleky Kornél új regénye nagy fegyelemről tanuskodik. Rövid fejezetein megérzik, hogy előbb gondosan megépítette a regény szerkezetét, azután pedig ugyanolyan gondnal ügyelt arra, hogy sehol se mondjon többet a szükségesnél. Ez a gondosság azonban nem mindenütt érvényesült a kellő ökonómiával s ezért szükséztávúsága — különösen a regény elején — szinte titokzatossá teszi a szereplőket, míg párbeszédeit helyenkint, a regény rövidségét tekintve, túlméretezi.

A regény színhelye egy szerényebb olasz penzió, amelynek nemzetközi társaságában Szabó Szabolcs magyar ujságíró, aki szabadságát tölti itt, előbb egy francia tanár családjával, majd meg egy dán leánnyal köt közelebbi ismeretséget. A francia tanár fiatalabbik leánya beléje szeret, a flört, mintha mélyülni látszana, de aztán mégis Inge lép előtérbe. (A magyar regényhősök, úgylátszik, mindig ellenállhatatlanok.) A dán leány munkálkodása titokzatos, sőt gyanús. Különös alakok keresik föl, széleskörű levelezést folytat: kommunista. A regény most már azt akarná megmutatni: miként változik ismét polgári gondolkodásúvá Inge, a szerelem befolyása következtében? A téma nagyon érdekes volna, a konfliktus kitűnő alkalom arra, hogy a szerző két különböző lelkiség küzdelmét megrajzolja. De sajnos, nem ezt kapjuk. Szabolcsnak nem jut más szerep, csak az, hogy létezik és egyszerűen birtokba veszi a leányt, Inge pedig,

aki otthagya az egyetemet az «Eszméért» és évek óta lankadatlan buzgalommal dolgozik a társadalom föl-szabadtásáért, kissé túlkönyven válik meg elvtársaitól és a kommunista mentalitástól. Egész lelki küzdelme egy kétoldalas naplótöredéken elfér és ezzel azt az érzést kelti az olvasóban, mintha nem is lett volna olyan komoly az egész dolog.

Mindezek ellenére sem tesszük le családodtan a könyvet. Nobilis egyszerűséggel megírt mondanivalói sokszor gondolkoztatják el az embert.

m—i.

Spengler Oswald: Der Mensch und die Technik. München, 1931. 89 l. Folyóiratunk szeptemberi számában ismertettük Lothrop Stoddard könyvét, Lázadás a civilizáció ellen. Spengler új könyve ugyanabban a gondolatkörben mozog. Ő is a vezető szellemek rétegének csökkenéséről, az alacsonyabb szellemi színvonalú tömegek, a «kezek lázadásáról» beszél és arról, hogy a fehér ember elárulta technikáját, mely hatalmát jelentette, a színeseknek s most ezek majd a fehér kultúra megsemmisítésére fogják felhasználni, ezután pedig eldobják, mert nekik nem benső lelki szükség. Nem, mert ők, Spengler szerint, nem a ragadozók fajához tartoznak, mint a fehér ember, márpedig a technika a ragadozó szellem terméke, a hódítás taktikai eszköze az élet egyetemes harcában. Ezzel azután az emberiség ragyogó eredménye, az európai fausti kultúra véget is ér. Lehet, úgymond, hogy az orosz síkságokon valami új kultúra fog születni, de az egészen más lesz, semmi kapcsolata nem lesz a miénkkel. Amint látjuk, Stoddard és Spengler könyve közt egy lényeges eltérés van az eredmény és végső következtetés tekintetében s ez a különbség az európai olvasót pirulni kényszeríti, mert joggal érezhetjük kényelmetlennek, hogy az amerikai

teljes optimizmussal tekint a jövőbe s optimizmusa éppen az európai kultúra által kitermelt tudomány hatalmában van lehorgonyozva, míg az európai gondolkodó teljes pesszimizmussal zárja le Európa történetének könyvét. De még sajnálatosabb a pesszimizmus oka. Stoddard szigorú tudományos adatszemle és logikai fejtegetések eredményeként vonja le belátását, Spengler pedig minden tudományos methódika, szaktudományok részleteredményei és kétségtelen tények semmibevevésével vásárolja meg a reménytelen harc tragikus hőségének attitűdjét. Mindenesetre vigasztaló, hogy Spengler sötét jóslatának premisszáiként *ilyen* előkészületre van szükség, mint amelyet ez a könyve is tartalmaz, mely az előszó szerint készülő nagy művének gondolatmenetét és eredményeit előlegezi. Ez a tudományos megalapozás még soványabb és bizonytalanabb — természetesen nem a szerző kétségtelenül pompás, határozott, megvesztegető stílusában, hanem a kritika előtt —, mint az «Untergang des Abendlandes»-ben. Sajátosan romantikus elavult organista materialista pragmatizmusa valósággal dözsöl ebben a könyvben, mely az emberi történetet egészen a biológia talajába nyomja vissza és így illeszti be az egyetemes élet képébe. («A művet «Beitrag zu einer Philosophie des Lebens»-nek nevezi.) Egyáltalában nem vész tudomást arról, hogy az emberi lény szelleme által lényegesen különbözik a természet többi teremtményeitől, hogy e szellem által alkotott kultúra a biológiai élet semmiféle képletével sem vonható párhuzamba, hogy e kultúra sorsa nem ítéhető meg az organizmusokra illő kategóriák segítségével, hogy az egyszer érvényesült kultúrhatás meg nem semmisülhet, sőt éppen a kultúra egyetemes összefüggése, folytonossága és a renaissance-okra hajlamossága tapasztalható s hogy végül immár bátran be-